
Gezamenlijk advies

over het geïntegreerd verslag soortenschade

Gezamenlijk advies inzake het geïntegreerd verslag soortenschade

Datum van goedkeuring **28/02/2025**

Volgnummer Minaraad 2025|006

Volgnummer SALV 2005|001

Contacten voor Minaraad: Projectleider: Kathleen Quick, kathleen.quick@minaraad.be
Contactpersoon: Jan Verheeke, jan.verheeke@minaraad.be.

Contacten voor SALV: Co-auteur: Wouter Vanacker, wvanacker@serv.be
Contactpersoon: Koen Carels, kcarels@serv.be

Inhoudstafel

Inhoudstafel	2
Krachtlijnen	3
Procesbeschrijving.....	4
Gezamenlijk advies over het geïntegreerd verslag soortenschade	5
1 Algemene beschouwingen en aanbevelingen	5
2 Aanbevelingen met betrekking tot het geïntegreerd verslag	8

Krachtlijnen

De Raden stellen dat het debat over soortenschade een gelaagd debat is, met daarin een socio-economisch en een biodiversiteitsaspect. En dat, hoewel het besluit in eerste orde is opgemaakt voor de regeling van het sociaaleconomisch aspect, het ook belangrijk is om rekening te houden met het biodiversiteitsaspect. Volgens de Raden zijn een robuuste soortenschaderegeling en het streven naar zo weinig mogelijke conflicten met wilde dieren belangrijke hoekstenen van een wederkerig goed nabuurschap tussen de verschillende functies in de open ruimte.

Met het oog op een meer grondige evaluatie van de soortenschaderegeling vragen de Raden om soortenschade in een ruimer perspectief en een bredere beleidscontext te plaatsen. Ze vragen daarom om naar de toekomst toe zoveel mogelijk relevante informatie te verzamelen en op te nemen als bijlage bij het geïntegreerd verslag.

Om te komen tot een breed draagvlak is volgens de Raden ook een goede communicatiestrategie van belang (zowel vanuit de overheid als vanuit de betrokken actoren) die betrekking heeft op alle aspecten van soortenbeleid (over de mogelijkheden voor het melden van schade en het motiveren om schade te melden, over het nemen van preventieve maatregelen, enz.).

Om een beter beeld te krijgen van de schade vragen de Raden om verslag te geven over een ruimere periode, en te onderzoeken hoe het aspect 'structurele schade' beter in beeld kan worden gebracht.

Aangaande bijstellingen aan de regelgeving verwijzen de Raden in eerste instantie naar de aanbevelingen uit het advies van 2021, als tweede naar bijstellingen omwille van de gewijzigde regelgeving aan de natuurbeheerplanregeling en als derde vragen ze om op voorhand om advies te worden gevraagd bij verdere bijstellingen aan de regelgeving.

Wat betreft het geïntegreerd verslag zelf vragen de Raden om behoedzaam om te gaan met het gebruiken van niet-geverifieerde gegevens als basis voor evaluaties aan de regelgeving. Verder vragen ze om een betere benutting van de reeds ingezamelde informatie en in te zetten op nieuwe technieken om een beter algemeen beeld te krijgen van soortenschade.

Om een grondigere evaluatie van de regelgeving door te kunnen voeren vragen ze om ook de werkelijke omvang van de gemelde schade in het verslag op te nemen en tot een betere definiëring van de schadeveroorzakende soortengroepen te komen. Daarnaast vragen ze om ook de factor 'moment van de schade' in beeld te brengen, maar ook zoveel mogelijk andere relevante factoren in beeld te brengen en te onderzoeken hoe structurele schade beter in beeld kan worden gebracht. Het rekening houden met de geverifieerde informatie uit niet-ontvankelijke dossiers zou ook kunnen helpen om de schade beter in beeld te brengen.

Afsluitend vragen de Raden ook om informatie over de evaluatie van preventieve maatregelen ter beschikking te stellen en in dit kader ook onderzoek naar de ontwikkeling van preventieve maatregelen te initiëren en promoten.

Voka onthoudt zich bij dit advies.

Procesbeschrijving

Datum adviesvraag	23 december 2024
Naam adviesvrager + functie	Jo Brouns, Minister van Omgeving en Landbouw.
Rechtsgrond van de adviesvraag	Artikel 16, van het Soortenschadebesluit, met onderliggend artikel 25, van het Jachtdecreet en artikel 52, van het Natuurdecreet.
Adviestermijn	Niet bepaald in de adviesvraag, dus standaardtermijn van 30 dagen.
Samenwerking	SALV
Overlegcommissie	Ad hoc samengesteld uit Werkgroep BIODIVERSITEIT & ECOSYSTEMEN van de Minaraad enerzijds, anderzijds diverse deelnemers van de SALV.
Betrokken experts	Joris Sangers (ANB) gaf een toelichting bij het te bespreken verslag.
Vergaderingen: soort + datum	Op werkgroepsniveau: gezamenlijke zitting 20 januari 2025, gezamenlijke zitting 6 februari 2025, gezamenlijk zitting 13 februari 2025; Op raadsniveau: schriftelijke procedure die bij de Minaraad afliep op 27 februari; slotdiscussie op de raadszitting van de SALV op 28 februari.

De Raden ontvingen deze adviesvraag op 23 december 2024. Ze besloten om samen te werken en te starten met een informatieve hoorzitting. Bij deze bedanken de Raden dhr. Sangers voor de duidelijke toelichting.

Gezamenlijk advies over het geïntegreerd verslag soortenschade

Voka onthoudt zich bij dit advies.

1 Algemene beschouwingen en aanbevelingen

- [1] **Het geïntegreerd verslag soortenschade is maar één onderdeel van een ruimer soortenbeleid.** De Raden herhalen de opmerking uit het advies van 2021, met name dat het debat over soortenschade een gelaagd debat is, met daarin een sociaaleconomisch en een biodiversiteitsaspect. En dat het, hoewel het besluit in eerste orde is opgemaakt voor de regeling van het sociaaleconomisch aspect, ook belangrijk is om rekening te houden met het biodiversiteitsaspect. De Raden stellen vast dat het (opnieuw) samenleven met wilde dieren in Vlaanderen problemen met zich mee kan brengen, onder meer door de recente terugkeer van een aantal soorten en door de ruimtelijke versnippering, onder meer van de leefgebieden van die wilde dieren. Een beleid dat inzet op een evenwichtige co-existentie tussen mensen en wilde dieren en dus op het omgaan met conflicten, moet, naast inzet op soortenbescherming en -beheer¹, ook inzetten op het promoten van preventieve maatregelen door de potentiële schadelijders.

Bovenstaande opmerkingen zijn des te belangrijker gezien de stijging van het uitbetaalde bedrag voor soortenschade over de jaren heen. Daarbij dient wel de bedenking te worden gemaakt dat dit niet automatisch betekent dat ook de omvang van de schade in een stijgende lijn gaat of zal blijven gaan. Zoals blijkt uit het geïntegreerd verslag zorgt bijvoorbeeld ook de sterk gestegen graanprijs voor een sterke stijging in het uitbetaalde bedrag.² Een meer grondige evaluatie van de soortenschaderegeling dringt zich op, maar daartoe is extra informatie nodig. De Raden doen daartoe alvast aanbevelingen in deel 2 van dit advies.

Ook moet in beeld worden gebracht in welke mate schade afneemt door het nemen van preventieve maatregelen. Voor een aantal soorten is schade grotendeels te voorkomen door het nemen van afdoende preventieve maatregelen³ en kan een toename van deze soorten, gecombineerd met het nemen van preventieve maatregelen, ervoor zorgen dat de omvang van de schade niet toeneemt.

Afsluitend stellen de Raden dat een robuuste soortenschaderegeling en het streven naar zo weinig mogelijke conflicten met wilde dieren belangrijke hoekstenen zijn van een 'wederkerig goed nabuurschap'⁴ tussen de verschillende functies in de open ruimte.

- [2] **Plaats soortenschade in een ruimer perspectief en in een bredere beleidscontext.** In het advies uit 2021 merkten de Raden al op dat het geïntegreerd verslag "*weliswaar*

¹ Dit vereist waarschijnlijk bijstellingen aan zowel het Jacht- als het Natuurdecreet zowel wat betreft bejaagbaarheid en bestrijding, als wat natuurbeheer en -bescherming betreft.

² Zie bijvoorbeeld p. 5.

³ Op dit moment gaat het hierbij bijvoorbeeld over vossen en marters.

⁴ Term uit beleidsnota omgeving, p. 25.

beantwoordt aan de vereisten van art. 16, van het Soortenschadebesluit gelet op de volledige titel, met name het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de vergoeding van wildschade of schade door beschermde soorten enz., maar dat er meer feitenmateriaal nodig is om daadwerkelijk tot een evaluatie van het soortenschadebeleid te kunnen overgaan.”

Ze vermeldden daartoe enkele aspecten uit het advies uit 2021. waarover onvoldoende is geweten In het kader van voorliggend advies herhalen de Raden deze aspecten:

- Informatie over kostenposten zoals bestrijding van ganzen door bepaalde organisaties;
- Informatie over kosten voor het nemen van preventieve maatregelen met aandacht voor een perspectief over de tijd en het verschil in (eenmalige en latere kosten vermijdende) investeringen en lopende kosten;
- Schade veroorzaakt door andere factoren zoals zwerfvuil, loslopende honden of invasieve uitheemst soorten.

Bij de kosten voor het nemen van preventieve maatregelen dient evenwel te worden opgemerkt dat deze erop gericht zijn te vermijden dat er in de toekomst blijvende uitbetaling van schade moet gebeuren. Zoals eerder gesteld is voor een aantal soorten de schade grotendeels te voorkomen door het nemen van afdoende preventieve maatregelen⁵. Hoe sneller dus een investering in doelgerichte preventie, hoe sneller bepaalde schade zal afnemen. Een gedegen evaluatie van preventieve maatregelen is hiertoe eveneens belangrijk. De Raden verwijzen hiervoor naar de driejaarlijkse evaluatie zoals voorzien in artikel 15 van het Ministerieel besluit van 12 mei 2014 tot vaststelling van een code goede praktijk.⁶ De Raden geven voor deze evaluatie alvast volgende trefwoorden mee: effectiviteit, drempels om preventieve maatregelen te nemen, financiering en onderhoud.

In dit verband wijzen de Raden daarenboven op reeds bestaande regelgeving die inzet op het herstel van populaties van bepaalde soorten.⁷ Het is volgens de Raden van belang dat hierbij niet enkel wordt ingezet op het herstel van deze populaties, maar gelijktijdig ook op het doen afnemen van schade, onder andere door het nemen van doelgerichte preventieve maatregelen en bijstellingen aan zowel de jacht- als de natuurregelgeving. Ze verwijzen eveneens naar het recente en gezamenlijke advies over de natuurherstelverordening, meer bepaald naar paragraaf 6, wat betreft de opname in het nationaal herstelplan van een analyse *van de voorzienbare sociaal economische effecten en de geraamde voordelen van de invoering van [...]herstelmaatregelen*. Hierbij dient evenwel te worden opgemerkt dat de herstelmaatregelen zoals hierboven vermeld, meer beogen dan louter het herstel van populaties van soorten.

⁵ Op dit moment gaat het hierbij bijvoorbeeld over vossen en marters.

⁶ Ministerieel besluit van 12 mei 2014 tot vaststelling van een code van goede praktijk ter uitvoering van artikel 11 van het Soortenschadebesluit van 3 juli 2009 en ter uitvoering van artikel 28 en artikel 41 van het Jachtvoorwaardenbesluit van 25 april 2014 en ter uitvoering van bijlage 3, onderdeel 3.1 van het Soortenbesluit van 15 mei 2009.

⁷ Natuurdecreet, Vlaams Strategisch GLB-plan, implementatie van de Natuurherstelverordening,

Met het oog op een meer grondige evaluatie van de soortenschaderegeling vragen de Raden om naar de toekomst toe zoveel mogelijk relevante informatie te verzamelen en op te nemen als bijlage bij het geïntegreerd verslag.

- [3] **Onderzoek hoe structurele schade beter in beeld kan worden gebracht.** Met het oog op een grondige evaluatie van de soortenschaderegeling, vragen de Raden te onderzoeken hoe het aspect ‘structurele schade’ beter in beeld kan worden gebracht. Ze denken hierbij bijvoorbeeld aan de mogelijkheid dat ieder jaar dezelfde schadedossiers voor dezelfde soorten op dezelfde locatie worden ingediend of, welke locaties de zogenaamde *hotspots* zijn inzake schade door watervogels (en of het hierbij eerder zomerganzen dan om overwinterende ganzen gaat) enz.
- [4] **Voorzie ook een algemeen verslag over een ruimere periode.** *“Over de beschouwde periode zien we een stijging in het aantal ingediende dossiers. Dit zijn beduidend meer ingediende dossiers dan in de vorige driejarige periodes: 399 meer dan in de periode 2014 – 2016, en 238 meer dan in de periode 2017 – 2019. (pagina 2)”*. De Raden stellen dat een algemeen verslag over een ruimere periode hierbij zinvol zou zijn om bepaalde tendensen beter te kunnen visualiseren en detecteren.
- [5] **Zorg voor een goede communicatiestrategie inzake alle aspecten van het beleid.** De Raden menen dat een goede communicatiestrategie voor alle aspecten van soortenbeleid van belang is. Dit betekent onder andere dat zowel over de mogelijkheden voor het melden van schade en het motiveren om schade te melden, als over het nemen van preventieve maatregelen dient te worden gecommuniceerd. Bovendien mag deze communicatie niet enkel worden overgelaten aan de betrokken organisaties⁸. Ook vanuit het ANB hierover dient te worden gecommuniceerd. Ze vragen daarom dat het ANB hiertoe een gerichte communicatiestrategie op maat van de actoren uitwerkt en toepast.
- [6] **Maak een melding aan de Vlaamse Regering op en breng de Raden op de hoogte van de vervolgstappen.** De Minaraad vernam dat er van het vorige verslag en advies geen melding is gedaan aan de Vlaamse Regering. De Raden dringen er op aan dat hier nu wel opvolging aan wordt gegeven en dat er een melding aan de Vlaamse Regering gebeurt. De Raden vragen om hiervan op de hoogte te worden gehouden.

Ze vragen dus om ook rekening te houden met de aanbevelingen uit dit advies of, in de melding aan de Vlaamse Regering, afdoende te motiveren waarom deze aanbevelingen niet worden gevolgd.

Afsluitend vragen de Raden naar verduidelijking over de relatie met (de evaluatie van) de code goede praktijk⁹ en de werkzaamheden hieromtrent, en naar de aangekondigde wijzigingen aan regelgeving¹⁰.

⁸ Zoals Natuurpunt, Boerenbond, ABS, Hubertusvereniging, ...

⁹ Ministerieel besluit van 12 mei 2014 tot vaststelling van een code van goede praktijk ter uitvoering van artikel 11 van het Soortenschadebesluit van 3 juli 2009 en ter uitvoering van artikel 28 en artikel 41 van het Jachtvoorwaardenbesluit van 25 april 2014 en ter uitvoering van bijlage 3, onderdeel 3.1 van het Soortenbesluit van 15 mei 2009

¹⁰ Beleidsnota Omgeving, p. 58.

- [7] **Voer de eerder gemaakte aanbevelingen door.** Met betrekking tot bijstellingen aan de regelgeving herhalen de Raden volgende zaken uit het gezamenlijk advies van 2021:
- Bekijk of differentiatie van de schadedrempel in functie van de soort mogelijk is.¹¹
 - Voorzie een procedure voor cumulatieve schade.¹²
 - Bekijk andere instrumenten¹³ in geval van structurele schade met het oog op structurele oplossingen.¹⁴
 - Schade voorbij de scope van het besluit – bekijk inzet van andere instrumenten.¹⁵
 - Evalueer de procedure voor raming landbouwschade/Overweeg om te werken met forfaitaire bedragen.¹⁶
 - Onderzoek een differentiatie in aanpak soorten en adaptief beheer..¹⁷ (

- [8] **Voer bijstellingen aan de regelgeving uit naar aanleiding van gewijzigde natuurbeheerplanregelgeving.** De Raden stellen dat minstens een bijstelling van artikel 25, van het Jachtdecreet en bijstellingen aan het Soortenschadebesluit¹⁸ nodig lijken in functie van nieuwe natuurbeheerplanregelgeving. Nu wordt immers nog verwezen naar *“bos- en natuurreservaten of een om natuurbehoudsredenen door de Vlaamse overheid of een erkende terreinbeherende vereniging beheerd gebied”*. Deze regelgeving is gewijzigd. Er is hierbij enkel voor een natuurgebieden van ‘type 4’ voorzien in een decretaal verbod op het doden van dieren, waar evenwel wel van kan worden afgeweken.

De Raden vragen om alvast deze nodige bijstellingen te doen vanuit het oogpunt van rechtszekerheid. Inzake overige en meer inhoudelijke bijstellingen aan de regelgeving vragen de Raden om op voorhand om advies te worden gevraagd.

2 Aanbevelingen met betrekking tot het geïntegreerd verslag

- [9] **Positieve appreciatie over doorgevoerde wijzigingen aan het geïntegreerd verslag.** De Raden uiten hierbij hun positieve appreciatie voor het volgen van de aanbevelingen over de opmaak van het geïntegreerd verslag uit hun gezamenlijk advies van 2021. In dit gezamenlijk advies doen ze volgende bijkomende aanbevelingen.

- [10] **Ga behoedzaam om met het gebruik van gegevens uit de *Wild in zicht app*.** Zoals bleek uit de toelichting van het Agentschap voor Natuur en Bos voor de Raden biedt het huidige opzet van de *Wild in Zicht-app* vooralsnog geen solide basis voor een objectieve analyse aangaande de schadeproblematiek in zijn totaliteit. Dit is onder andere te wijten aan de

¹¹ MINARAAD EN SALV (2021), §11.

¹² MINARAAD EN SALV (2021), §[12 op p. 9 en 10.

¹³ Bijvoorbeeld een verzekering, opzetten van overleggroepen zoals bij de faunabeheerzones, aanpakken van fabricagefouten bij voertuigen, ...

¹⁴ MINARAAD EN SALV (2021), §13 op p. 10

¹⁵ MINARAAD EN SALV (2021), §[20, p. 12

¹⁶ MINARAAD EN SALV (2021), ([14] en [15] op p. 10

¹⁷ MINARAAD EN SALV (2021), §[23 wat betreft jachtwildsoorten.

¹⁸ Artikelen 4, § 2, derde lid en 10.

niet-verificatie van de gegevens die weliswaar worden ingevoerd maar vervolgens niet-ontvankelijk worden verklaard.

De Raden vragen daarom om deze extra informatie in de context 'bijstellingen aan de regelgeving' enkel te gebruiken indien deze informatie afdoende gevalideerd werd. De Raden vragen bovendien om de werking van de *Wild in Zicht app* te vergelijken met andere relevante applicaties en onderzoek mogelijkheden om de betrouwbaarheid van de ingevoerde gegevens te verbeteren.

[11] **Zorg voor betere benutting van de verzamelde informatie...** De dossier-gerelateerde data die wordt verzameld in functie van de behandelde schadedossiers is volgens de Raden een bron aan informatie die nog te weinig wordt benut. Een beter gedefinieerde of gecategoriseerde verslaggeving kan dienen als hulpmiddel om een vollediger zicht te krijgen op het structurele karakter van schade, op de omvang van de schade en op de vraag door welke soorten de schade is veroorzaakt. Zo kunnen trends over de jaren heen transparanter worden en kan het beleid geactualiseerd worden om een antwoord te bieden op de werkelijke noden inzake soortenschade.

[12] **... en zet ook in op nieuwe technieken.** De Raden menen dat het melden van schade, onafhankelijk of deze momenteel in aanmerking komt voor vergoeding of niet, belangrijk is om een beter beeld te krijgen van soortenschade. Het gebruik van de *Wild in Zicht-app* kan hierbij helpen, mits de aldus bekomen informatie wordt geverifieerd. Maar ook nieuwe technologieën zoals drones en telemetrie kunnen toelaten schadebeelden nog accurater en objectiever in beeld te brengen

Volgens de Raden kan die inzet op nieuwe technieken helpen om de werkelijke omvang van de schade beter in beeld te brengen. Ze doen hiertoe meer concrete aanbevelingen in de volgende paragrafen.

[13] **Druk schade ook uit in werkelijke omvang.** De Raden stellen vast dat schade momenteel uitsluitend wordt uitgedrukt in monetaire waarden: Nochtans zijn ook andere factoren zoals bijvoorbeeld oppervlakte of de locatie van terreinen, noodzakelijk om trends in de omvang van de soortenschade te kunnen detecteren. Door de loutere uitdrukking in monetaire waarde is er geen beeld van de omvang van de schade, aangezien bijvoorbeeld de prijzen voor gewassen variëren. De informatie uit het verslag moet het mogelijk maken om uitspraken te doen over omvang van de schade in relatie tot de grootte van populaties. De Raden zijn van mening dat experimenteren met het inzetten van drones de omvang van de schade in de toekomst beter in beeld kan brengen (zie ook [11]). Ze vragen dan ook om ook de oppervlakte van de schade per soortencategorie in het geïntegreerd verslag op te nemen.

[14] **Kom tot een betere definiëring van de schadeveroorzakende soorten.** Zowel voor de groep 'andere', als voor de groep 'zangvogels' vragen de Raden om een weergave van de soorten te voorzien waarvoor een ontvankelijk dossier werd behandeld. Wat betreft de schade door waterwild, bleek een opsplitsing tussen verschillende soorten niet altijd mogelijk. De Raden bevelen aan om, waar mogelijk, die opsplitsing door te voeren en dit later ook in het geïntegreerd verslag op te nemen.

- [15] **Breng ook de factor ‘moment van schade’ in beeld.** De Raden vragen om het geïntegreerd verslag uit te breiden zodat het voor alle soorten zichtbaar is wanneer de schade zich juist heeft voorgedaan binnen het kalenderjaar. De Raden menen dat dit mogelijk is, gelet op de korte aanvraagtermijn. Volgens hen kan dit eenvoudig gebeuren op basis van de datum van de aanvraag. Dit biedt de mogelijkheid om op termijn extra inzichten te verwerven vb. inzake schade door zomer- en winterganzen.
- [16] **Breng zoveel mogelijk factoren in beeld die bijdragen aan schade.** Naast bovenstaande zijn er nog andere mogelijke parameters die nuttig kunnen zijn om analyses te maken, zoals het in beeld brengen welke praktijken voor meer of minder schade zorgen. De Raden vragen daarom om na te gaan of er andere parameters zijn in de schademelding die kunnen meegenomen worden in de analyse en waar lessen naar preventie uit getrokken kunnen worden.
- [17] **Hou ook rekening met de informatie uit niet-ontvankelijke dossiers.** De Raden menen dat het zinvol zou kunnen zijn om een berekening/inschatting te maken van de geleden schade uit de niet-ontvankelijke dossiers (zeker daar waar de redenen eerder procedureel zijn), mits ook deze data geverifieerd kunnen worden. Dit in functie van het verkrijgen van een vollediger zicht van het schadebeeld per diersoort. Ze vragen dan ook om die informatie in een volgend geïntegreerd verslag op te nemen.
- [18] **Verduidelijk de discretionaire bevoegdheid van de dossierbehandelaar.** Tijdens de hoorzitting werd verduidelijkt dat, wat betreft de vraag of dieren al dan niet afkomstig zijn uit een gebied waar geen bejaging werd toegestaan, het aan de dossierbehandeling toekomt om deze inschatting te maken. Er bestaan hierover evenwel geen interne richtlijnen. De Raden vragen hierover meer duidelijkheid.
- [19] **Onderzoek of het in beeld brengen van een diverse schadebeelden door een soort nuttig is.** De Raden stellen vast dat eenzelfde soort voor diverse schadebeelden kan zorgen¹⁹ en dat dit mogelijk ook een factor is die van belang kan zijn bij een grondige evaluatie van de regelgeving. Ze vragen daarom om te onderzoeken of het in beeld brengen van deze diverse schadebeelden per soort nuttig is. Hierbij dient evenwel ook de notie ‘overzichtelijkheid’ te worden meegenomen.
- [20] **Stel de informatie over evaluatie van preventieve maatregelen ook ter beschikking...** De inzet, effectiviteit e.a. elementen van de verplichte preventieve maatregelen vormen geen onderdeel van een geïntegreerd verslag, maar zijn het voorwerp van besprekingen in het kader van met MB Code goede praktijk. Volgens de Raden zijn deze bijkomende data noodzakelijk om een adequaat preventief beleid te voeren en hiertoe gepaste aanbevelingen op te stellen. Ze vragen daarom om deze informatie bij volgende adviesvragen over dit thema ter beschikking te stellen. Zoals ook gesteld in [3] is een gedegen evaluatie van deze maatregelen eveneens cruciaal.
- [21] **... en initieer en promoot onderzoek naar de ontwikkeling van nieuwe preventieve maatregelen.** In dit kader vragen de Raden om innovatief onderzoek naar en de

¹⁹ Bijvoorbeeld nat- en vraatschade door een bever, schade aan auto's of woonplaatsen door steenmarters, ...

ontwikkeling van nieuwe preventieve maatregelen zowel te initiëren als te promoten. Dergelijk onderzoek is, naast een gedegen evaluatie van de bestaande maatregelen cruciaal, om te komen tot een lijst van preventieve maatregelen die én haalbaar én efficiënt zijn..